

RADU SLĂVOIU

MANUAL DE COOPERARE INTERNAȚIONALĂ PENALĂ

– CURS UNIVERSITAR –

Editura
Stamangiu
2024

CAPITOLUL AL III-LEA. MANDATUL EUROPEAN DE ARESTARE

Secțiunea 1. Sediul materiei

Reglementarea mandatului european de arestare se regăsește în:

- Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre^[1];
- Titlul III, art. 84-124 din Legea nr. 302/2004.

Secțiunea a 2-a. Definiție

Este o **decizie judiciară** prin care o autoritate judiciară competentă a unui stat membru al Uniunii Europene solicită unui alt stat membru arestarea și predarea unei persoane, în scopul efectuării urmăririi penale, judecății sau executării unei pedepse ori a unei alte măsuri privative de libertate.

Premisele mandatului european de arestare sunt următoarele:

- o persoană este supusă unui proces penal în derulare într-un stat membru al Uniunii Europene sau a fost supusă în acest stat unui proces penal finalizat cu aplicarea unei sancțiuni de drept penal;
- în respectivul proces penal, persoana este vizată printr-o măsură procesuală privativă de libertate sau i-a fost aplicată o sancțiune de drept penal privativă de libertate;
- persoana se află într-un alt stat membru al Uniunii Europene, astfel că măsura procesuală privativă de libertate sau sancțiunea de drept penal privativă de libertate nu poate fi pusă în aplicare în statul unde se desfășoară ori s-a desfășurat procesul penal;

^[1] Publicată în J.O. L 190 din 18 iulie 2002.

– autoritățile judiciare ale statului în care persoana este sau a fost supusă procesului penal cer autorităților judiciare ale statului în care acea persoană se află să o predea, astfel încât să poată fi pusă în executare măsura sau sancțiunea privativă de libertate.

După cum se poate observa, mandatul european de arestare are premise similare extrădării, fiind însă aplicabil, în principiu, numai la nivelul Uniunii Europene^[1] și **în condiții mult simplificate** față de procedurile clasice de extrădare.

Secțiunea a 3-a. Executarea în România a mandatului european de arestare emis într-un alt stat

§1. Condiții privind natura și gravitatea infracțiunii

A. Lipsa necesității dublei incriminări

Una dintre diferențele esențiale față de extrădare este aceea că, în cazul mandatului european de arestare, **predarea persoanei** se realizează, în cele mai multe cazuri, **fără a fi necesară dubla incriminare**. Prin urmare, autoritățile judiciare române vor executa mandatul european, **chiar dacă** fapta pentru care persoana este urmărită sau a fost condamnată în statul european emitent al mandatului **nu constituie infracțiune potrivit legii penale române**.

^[1] Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Norvegia și Islanda nu sunt membre ale Uniunii Europene, ci state terțe, astfel că nu aplică procedura privind mandatul european de arestare. În raporturile dintre Regatul Unit și statele membre ale Uniunii Europene, pentru arestarea și predarea unei persoane în scopul efectuării urmăririi penale, judecării sau executării unei pedepse ori a unei măsuri privative de libertate se aplică dispozițiile art. 596-632 din Acordul comercial și de cooperare între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, pe de o parte, și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, pe de altă parte (publicat în J.O. L 149 din 30 aprilie 2021). În raporturile dintre Islanda și Norvegia, pe de o parte, și statele membre ale Uniunii Europene, pe de altă parte, se aplică Acordul privind procedura de predare, aprobat prin Decizia 2014/835/UE a Consiliului din 27 noiembrie 2014 (publicată în J.O. L 343 din 28 noiembrie 2014). Ambele acorduri conțin dispoziții asemănătoare celor din procedura privind mandatul european de arestare.

Astfel, următoarele infracțiuni^[1] nu vor fi supuse verificării sub aspectul dublei incriminări:

- participarea la un grup criminal organizat;
- terorismul;
- traficul de persoane;
- exploatarea sexuală a copiilor și pornografia infantilă;
- traficul ilicit de droguri și substanțe psihotrope;
- traficul ilicit de arme, muniții și substanțe explozive;
- corupția;
- fraudă, inclusiv cea care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene;
- spălarea produselor infracțiunii;
- falsificarea de monedă, inclusiv contrafacerea monedei euro;
- fapte legate de criminalitatea informatică;
- infracțiuni împotriva mediului, inclusiv traficul ilicit de specii de animale pe cale de dispariție și de specii și soiuri de plante pe cale de dispariție;
- facilitarea intrării și șederii ilegale în țară;
- omorul;
- vătămarea corporală gravă;
- traficul ilicit de organe și țesuturi umane;
- răpirea, lipsirea de libertate în mod ilegal și luarea de ostatici;
- rasismul și xenofobia;
- furtul organizat sau armat;
- traficul ilicit de bunuri culturale, inclusiv antichități și opere de artă;
- înșelăciunea;
- racketul^[2] și extorcarea de fonduri;
- contrafacerea și pirateria produselor;

^[1] Indiferent de diferențele privind denumirea dintre legislația statului emitent și cea a României.

^[2] În general, prin racket se înțelege obținerea de bani prin mijloace violente, prin intimidare sau amenințare. În esență, fapta corespunde infracțiunii de tâlhărie din legislația penală română.

- falsificarea de acte oficiale și uzul de fals;
- falsificarea de mijloace de plată;
- traficul ilicit de substanțe hormonale și alți factori de creștere;
- traficul ilicit de materiale nucleare sau radioactive;
- traficul de vehicule furate;
- violul;
- incendierea cu intenție;
- crime aflate în jurisdicția Curții Penale Internaționale;
- sechestrarea ilegală de nave sau aeronave;
- sabotajul^[1].

Totuși, eliminarea condiției dublei incriminări este subordonată cerinței ca faptele mai sus enumerate să fie sancționate, potrivit legii statului emitent al mandatului, cu o pedeapsă sau cu o măsură privativă de libertate a cărei durată maximă este de **cel puțin 3 ani**. Dacă în statul emitent maximul special al pedepsei este mai mic de 3 ani, executarea mandatului poate fi realizată numai dacă fapta constituie infracțiune și potrivit legii române.

Jurisprudență

În practică s-au înregistrat situații în care legislația statului emitent a suferit modificări între data faptei și data emiterii mandatului european, în sensul că, la data faptei, maximul special al pedepsei era mai mic de 3 ani, însă ulterior, printr-o lege nouă, a fost majorat peste acest prag. În speță, o persoană a fost condamnată în Spania pentru o infracțiune care, la data săvârșirii, era pedepsită cu maximum 2 ani închisoare. Ulterior, în cursul procesului, legea a fost modificată, maximul special fiind majorat la 3 ani închisoare. În virtutea principiului legii penale mai favorabile, instanța spaniolă a aplicat o pedeapsă cu închisoarea de 2 ani, conform legii vechi. Întrucât condamnatul a fugit în Belgia, s-a emis mandat european de arestare (la acel moment, maximul special prevăzut de legea spaniolă pentru infracțiunea respectivă fusese majorat, prin lege, la 3 ani închisoare). Pentru executarea acestuia,

^[1] Această listă nu este una întâmplătoare, ci ea cuprinde infracțiuni din domeniile de acțiune prioritare ale armonizării în cadrul Uniunii Europene, față de care problema dublei incriminări nu are rost să fie pusă (D. DEDIU, *Cooperarea judiciară internațională în materie penală – Mandatul european de arestare*, teză de doctorat, Academia Română – Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, București, 2020, p. 61).

autoritățile belgiene au luat în considerare versiunea legislației spaniole de la data faptelor și, întrucât pedeapsa de la acel moment era sub pragul de 3 ani, au verificat condiția dublei incriminări și au refuzat executarea mandatului. Față de această situație, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a fost chemată să stabilească dacă, pentru aprecierea pragului minim de 3 ani al pedepsei (de care depinde lipsa verificării dublei incriminări), statul de executare trebuie să se raporteze la legea existentă în statul emitent la momentul emiterii mandatului european sau la legea existentă la data comiterii faptelor. Instanța europeană a arătat că, pentru verificarea condiției în discuție, autoritatea judiciară de executare trebuie să ia în considerare dreptul statului membru emitent „în versiunea aplicabilă faptelor aflate la originea cauzei în cadrul căreia a fost emis mandatul european de arestare” (s.n.) (C.J.U.E., cauza C-717/18, X, Hotărârea din 3 martie 2020, EU:C:2020:142, curia.europa.eu). Prin urmare, în speța expusă, a fost corectă decizia autorităților belgiene de a se raporta la maximul special de 2 ani închisoare (aceasta fiind legea, mai favorabilă, aplicabilă faptelor în cauza care a determinat emiterea mandatului european) și de a verifica condiția dublei incriminări.

Pentru alte fapte decât cele mai sus enumerate, predarea este subordonată condiției dublei incriminări.

B. Pedeapsa detențiunii pe viață

În ipoteza în care infracțiunea în baza căreia s-a emis mandatul european de arestare este sancționată cu pedeapsa detențiunii pe viață, executarea de către autoritățile române a mandatului se face doar dacă legea statului emitent prevede posibilitatea ca, după 20 de ani de executare, **pedeapsa să fie revizuită ori persoana să fie liberată condiționat sau cel puțin să existe posibilitatea aplicării unor măsuri de clemență** (spre exemplu, o grațiere parțială).

C. Cauze exoneratoare de răspundere

Executarea mandatului european **va fi refuzată** în ipoteza în care infracțiunea pe care se bazează mandatul este **amnistiată** în România, dacă autoritățile române ar avea, potrivit legii române, competența de a urmări acea infracțiune.

De asemenea, executarea **poate fi refuzată** atunci când, potrivit legislației române^[1], răspunderea pentru infracțiunea pe care se întemeiază mandatul european de arestare ori executarea pedepsei aplicate **s-a prescris**, dacă faptele ar fi fost de competența autorităților române.

Jurisprudență

Nu este incident acest motiv de refuz în situația în care mandatul european de arestare a fost emis de autoritățile străine în vederea executării unei pedepse aplicate pentru o infracțiune comisă în străinătate, dacă termenul de prescripție a executării acestei pedepse s-a întrerupt. Conform art. 99 alin. (2) lit. g) din Legea nr. 302/2004, autoritățile române pot refuza executarea mandatului european când, conform legislației române, răspunderea pentru infracțiunea pe care se întemeiază mandatul european de arestare ori executarea pedepsei aplicate s-a prescris, dacă faptele ar fi fost de competența autorităților române. Prin urmare, calculul termenului de prescripție a executării pedepsei se face potrivit legislației române, chiar dacă pedeapsa a fost aplicată de autoritățile străine. În speță, mandatul european a fost emis pentru executarea unei pedepse aplicate de autoritățile italiene. Persoana solicitată a comis însă ulterior mai multe infracțiuni și pe teritoriul României. Or, potrivit art. 163 alin. (2) C. pen. român, cursul termenului de prescripție a executării pedepsei se întrerupe prin săvârșirea din nou a unei infracțiuni, ceea ce înseamnă că, în raport de săvârșirea infracțiunilor de pe teritoriul României, a fost întrerupt termenul de prescripție a executării pedepsei la care persoana a fost condamnată în străinătate. Prin urmare, conform legii române, executarea pedepsei aplicate de autoritățile italiene nu s-a prescris, astfel că nu se poate refuza executarea mandatului european de arestare (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 207/2023, www.scj.ro).

§2. Condiții privind persoana față de care s-a emis mandatul

Spre deosebire de extrădare, procedura de predare în baza unui mandat european de arestare **nu este împiedicată** de considerente

^[1] Este de remarcat că nici măcar în raporturile dintre statele membre ale Uniunii Europene nu s-a renunțat la verificarea prescripției conform legii statului de executare (există dispoziție în acest sens nu doar în Legea nr. 302/2004, ci și la art. 4 pct. 4 din Decizia-cadru 2002/584/JAI). Acest aspect este surprinzător, întrucât, în realitate, condiția este de natură să faciliteze sustragerea infractorilor de la răspundere, căci aceștia vor fi încurajați să fugă în state unde termenele de prescripție sunt mai reduse decât cele din țara unde sunt urmăriți.

legate de **cetățenia** persoanei solicitate. Prin urmare, pot fi predați, la cererea unui stat membru al Uniunii Europene, atât străinii și apatrizii, cât și cetățenii români, dacă au comis fapta pe teritoriul sau împotriva unui cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene.

Jurisprudență

*Pe rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene s-a înregistrat o cerere de decizie preliminară formulată în legătură cu modul în care un stat membru al Uniunii Europene trebuie să se comporte atunci când primește o cerere de extrădare din partea unui stat terț, cu privire la un cetățean al altui stat membru al Uniunii care se găsește pe teritoriul său. În speță, autoritățile din Letonia au primit o cerere de extrădare din partea Federației Ruse cu privire la un cetățean estonian care se afla pe teritoriul său. Legislația din Letonia interzice extrădarea propriilor cetățeni, dar nici dreptul leton și nici vreunul dintre acordurile internaționale încheiate de Letonia (în special cele cu Federația Rusă și cu celelalte țări baltice) nu prevăd limitarea extrădării unui cetățean estonian. Instanța letonă a admis cererea de extrădare, însă persoana solicitată a cerut anularea acesteia, motivând că, în temeiul Tratatului privind asistența judiciară și relațiile judiciare dintre Letonia, Estonia și Lituania, are în Letonia aceleași drepturi ca un resortisant leton, chiar dacă este cetățean estonian. A arătat, în consecință, că statul leton are obligația să îl protejeze împotriva unei extrădări în Federația Rusă. Curtea de Justiție a decis că, atunci când unui stat membru în care s-a deplasat un cetățean al Uniunii, resortisant al unui alt stat membru, i se adresează o cerere de extrădare de către un stat terț cu care primul stat membru a încheiat un acord de extrădare, acesta are **obligația să informeze statul membru a cărui cetățenie o are respectivul cetățean și, dacă este cazul, la cererea acestui din urmă stat membru, să i-l predea pe baza unui mandat european de arestare**, cu condiția ca acest stat membru să fie competent în temeiul dreptului său național să urmărească penal persoana pentru fapte săvârșite în afara teritoriului său național. De asemenea, statul membru care a fost sesizat cu cererea de extrădare din partea unui stat terț **trebuie să verifice ca extrădarea să nu aducă atingere drepturilor prevăzute la art. 19 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene**, referitoare la protecția împotriva extrădării către state unde există un risc serios ca persoana să fie supusă pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante (s.n.) (C.J.U.E., cauza C-182/15, Petruhhin, Hotărârea din 6 septembrie 2016, EU:C:2016:630, curia.europa.eu).*

Totuși, dacă persoana vizată prin mandatul european este un **cetățean român** sau care trăiește în România și are o rezidență continuă și

legală pe teritoriul României pentru o perioadă de cel puțin 5 ani, se impun următoarele precizări:

– atunci când mandatul a fost emis în scopul executării unei pedepse cu închisoarea și persoana declară că refuză să execute pedeapsa în statul membru emitent, autoritățile române **pot refuza** (opțional) predarea. În acest caz, executarea pedepsei se va face în România;

Jurisprudență

Acest motiv de refuz al executării mandatului european este unul facultativ, fiind lăsat la aprecierea instanței române. În practica judiciară s-a considerat că persoana trebuie predată către autoritățile străine, deși era cetățean român și își exprimase dorința de a executa pedeapsa în țară, în condițiile în care mandatul european fusese emis pentru executarea unei pedepse cu durată ridicată (11 ani, 5 luni și 22 de zile închisoare), aplicată pentru o infracțiune gravă la regimul vieții sexuale, iar hotărârea de condamnare era definitivă de circa 6 ani, timp în care nu a putut fi pusă în executare, întrucât condamnatul nu fusese găsit (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 170/2020, www.scj.ro).

Instanța de judecată care a refuzat predarea pe acest motiv are obligația de a iniția, din oficiu, procedura de recunoaștere a hotărârii penale care a stat la baza emiterii mandatului european, solicitând autorităților străine transmiterea acesteia în termen de 20 de zile, astfel încât sancțiunea să poată fi pusă în executare în România. Dacă statul străin nu transmite hotărârea în acest termen, recunoașterea hotărârii străine în vederea executării pedepsei în România se va realiza ulterior, pe cale principală, la cererea autorităților statului străin (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 959/2018, www.scj.ro).

– dacă mandatul european a fost emis în vederea urmăririi penale sau a judecării, predarea se va face sub **condiția obligatorie** ca, în cazul în care se va pronunța o pedeapsă privativă de libertate, persoana să fie transferată înapoi în România pentru executare.

Pe de altă parte, o restricție privind predarea persoanelor către state membre ale Uniunii Europene există în cazul minorilor. Astfel, executarea mandatului european de arestare **va fi refuzată** când persoana vizată nu răspunde penal, potrivit legii române, datorită vârstei. În această situație se află **minorii sub 14 ani**. În ceea ce privește minorii cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, având în vedere jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, consider că prezumția relativă de lipsă de discernământ consacrată de legea penală română în favoarea

acestora nu poate justifica refuzul de executare a mandatului european de arestare.

Jurisprudență

Pentru a decide cu privire la predarea unei persoane minore care face obiectul unui mandat european de arestare, autoritatea judiciară din statul membru de executare trebuie numai să verifice dacă persoana vizată a împlinit vârsta minimă pentru a răspunde penal în statul membru de executare, pentru faptele aflate la originea unui astfel de mandat, fără a trebui să țină seama de eventuale cerințe suplimentare referitoare la o evaluare personalizată de care dreptul acestui stat membru condiționează în mod concret urmărirea penală sau condamnarea unei persoane minore pentru astfel de fapte (s.n.) (C.J.U.E., cauza C-367/16, Piotrowski, Hotărârea din 23 ianuarie 2018, EU:C:2018:27, curia.europa.eu).

Menționez că executarea mandatelor europene de arestare **nu** este împiedicată de **imunitățile** sau **privilegiile** de care se bucură diverse persoane. În astfel de situații, autoritățile judiciare române vor întreprinde demersurile necesare pentru ridicarea imunității (sau, după caz, vor solicita autorității străine care a emis mandatul să le întreprindă)^[1], după care se va proceda la executarea mandatului.

§3. Condiții privind procedura în statul emitent

Autoritățile judiciare române **refuză** executarea mandatului european de arestare dacă persoana urmărită în statul emitent **a fost judecată definitiv** pentru aceleași fapte de către un alt stat membru al Uniunii Europene (altul decât cel emitent), iar sancțiunea a fost executată sau este în curs de executare ori este considerată ca executată datorită prescripției, amnistiei sau grațierii potrivit legii statului de condamnare. Dacă judecarea definitivă s-a realizat într-un alt stat decât cel emitent al

[1] Distincția se impune după cum imunitatea sau privilegiul decurge din legea română (caz în care autoritățile judiciare române vor efectua demersurile necesare pentru ridicarea imunității/privilegiului) ori din legi ale statelor străine sau din statutele unor organizații internaționale (caz în care se va solicita autorității emitente a mandatului european să le întreprindă).

mandatului, dar care nu este membru al Uniunii Europene, **se poate refuza**, în aceleași condiții, executarea mandatului european^[1].

De asemenea, **se poate refuza** executarea mandatului european de arestare în următoarele situații:

a) persoana vizată este supusă unei proceduri penale în România pentru aceeași faptă care a motivat mandatul european de arestare. Apreciez că, pentru incidența acestui motiv opțional de refuz al executării mandatului european, este necesar ca în țara noastră persoana să aibă calitatea de suspect sau inculpat^[2]. Simpla dispoziție a organelor judiciare române privind începerea *in rem* a urmăririi penale cu privire la fapta care a motivat emiterea mandatului nu este suficientă pentru a justifica refuzul executării acestuia, întrucât este posibil ca persoana vizată prin mandat să nu dobândească niciodată calitatea procesuală de suspect sau inculpat în dosarul din România, caz în care s-ar ajunge la situația de a nu fi trasă niciodată la răspundere (nici în statul străin, pentru că executarea mandatului ar fi refuzată, nici în România);

Jurisprudență

Nu este incident acest motiv opțional de refuz atunci când persoana vizată, cercetată penal în Franța, a fost audiată în calitate de suspect în România și față de aceasta s-a autorizat efectuarea unei percheziții domiciliare la locuința din România, dar nu într-o cauză distinctă înregistrată pe rolul Ministerului Public, ci în baza unei solicitări anterioare a autorităților franceze (ordin european de anchetă) chiar în cauza în care s-a emis și mandatul european de arestare (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 253/2019, www.scj.ro).

De asemenea, nu este incident acest motiv de refuz atunci când persoana solicitată nu are calitatea de suspect sau inculpat în dosarul aflat în cercetare la organele judiciare române, ci doar calitatea de martor (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 1023/2015, www.scj.ro).

^[1] În doctrină, diferența dintre caracterul obligatoriu și cel facultativ al refuzului de executare a mandatului european, după cum judecarea definitivă s-a realizat într-un stat terț din interiorul sau din afara Uniunii Europene, a fost explicată prin aceea că principiul *ne bis in idem* este subsumat totuși problemei recunoașterii hotărârilor străine, aplicabilitatea sa fiind de regulă limitată la nivel regional, de pildă, la nivelul unei organizații cum este Uniunea Europeană (D. DEDIU, *op. cit.*, p. 166).

^[2] În același sens, M. VASILESCU, în M. UDROIU (coord.), *op. cit.*, p. 3373.

b) mandatul european de arestare se referă la infracțiuni care, potrivit legii române, sunt comise pe teritoriul României;

Jurisprudență

Predarea persoanei solicitate către statul emitent al mandatului european de arestare nu se justifică față de împrejurarea că, deși activitatea infracțională a grupării criminale din care fac parte A., B., D. și alte persoane are o desfășurare transnațională, faptele reținute în sarcina lui A. s-au comis exclusiv pe teritoriul României (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 123/2019, www.scj.ro).

c) mandatul european vizează infracțiuni comise în afara teritoriului statului emitent și legea română nu permite urmărirea acestor fapte atunci când s-au comis în afara teritoriului român;

d) când o autoritate judiciară română a decis fie renunțarea la urmărirea penală, fie clasarea pentru infracțiunea pe care se întemeiază mandatul european de arestare sau a pronunțat, față de persoana solicitată, o hotărâre definitivă, cu privire la aceleași fapte, care împiedică viitoare proceduri;

e) când persoana condamnată a fost judecată, în străinătate, în lipsă. Totuși, în această ipoteză, mandatul european se va executa de autoritățile române, dacă autoritatea judiciară străină emitentă informează că judecarea în lipsă s-a produs în următoarele circumstanțe:

– persoana a fost încunoștințată, în timp util (prin citație scrisă înmănată personal sau prin notificare telefonică, fax, e-mail ori prin orice alte asemenea mijloace), cu privire la ziua, luna, anul și locul de înfățișare și la faptul că poate fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces. În acest caz, autoritățile române execută mandatul, întrucât persoana vizată nu poate invoca o lipsă de echitate a procedurii în statul solicitant, din moment ce judecarea în lipsă a fost chiar consecința opțiunii sale asumate (persoana a știut de proces, prin citația pe care a primit-o, și totuși a ales să nu se prezinte);

Jurisprudență

Această condiție nu este îndeplinită în situația în care, din verificarea actelor transmise de autoritățile judiciare italiene (care au emis mandatul european de arestare), s-a constatat că acestea nu au procedat la o informare completă a persoanei vizate, ea nefiind prezentă la proces și nefiind încunoștințată că împotriva sa poate fi pronunțată o hotărâre în care nu se prezintă

la proces. Or, informarea completă a persoanei presupune nu numai înștiințarea ei cu privire la existența procedurii judiciare, ci, deopotrivă, informarea că împotriva sa poate fi pronunțată o hotărâre în lipsă. La dosar nu există vreo dovadă că autoritățile judiciare italiene au informat persoana vizată despre ora și locul judecării, nu s-a făcut dovada că i-a fost notificată în vreun fel calitatea de inculpat sau că împotriva sa există acuzații penale și faptul că poate fi pronunțată o hotărâre în cazul în care nu se prezintă la proces (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 163/2020, www.scj.ro).

– persoana, având cunoștință de ziua, luna, anul și locul de înfățișare, l-a mandatat pe avocatul său ales sau desemnat din oficiu să o reprezinte, iar reprezentarea juridică în fața instanței de judecată a fost realizată în mod efectiv de avocatul respectiv. În acest caz, autoritățile române execută mandatul, deoarece, deși persoana nu a participat personal la proces, nu se pune problema încălcării dreptului la apărare, întrucât judecata s-a derulat cu participarea apărătorului său, pe care chiar persoana vizată l-a mandatat să o reprezinte și care a exercitat efectiv funcția de apărare (așadar, se presupune în mod rezonabil că strategia de apărare a fost cunoscută și acceptată de persoana vizată);

– după ce i s-a înmânat personal hotărârea de condamnare și i s-a adus la cunoștință că, potrivit legii, cauza poate fi rejudecată sau că hotărârea este supusă unei căi de atac și că poate fi verificată inclusiv pe baza unor probe noi, iar în eventualitatea admiterii căii de atac poate fi și desființată, persoana condamnată fie a renunțat în mod expres la rejudecarea cauzei ori la exercitarea căii de atac, fie nu a solicitat rejudecarea ori nu a declarat, în termenul prevăzut de lege, respectiva cale de atac. În acest caz, autoritățile române execută mandatul, întrucât nu se poate reține un caracter inechitabil al procedurii în statul solicitant, din moment ce persoana a fost informată despre posibilitatea exercitării căilor de atac și a ales să nu își valorifice acest drept;

– persoanei condamnate nu i s-a înmânat personal hotărârea de condamnare, însă statul străin garantează că, imediat după predarea sa, acesteia i se va înmâna personal respectiva hotărâre și i se va aduce la cunoștință că hotărârea de condamnare este supusă, într-un termen determinat, unei căi de atac, ocazie cu care instanța competentă va putea verifica hotărârea atacată inclusiv pe baza unor probe noi, iar în urma soluționării căii de atac, la judecarea căreia poate participa personal,

hotărârea de condamnare poate fi desființată. În acest caz, autoritățile române execută mandatul, întrucât autoritățile străine garantează că persoana vizată, care a fost judecată în lipsă, poate solicita redeschiderea procesului penal și poate participa personal la judecată, cu consecința obținerii unei noi hotărâri, inclusiv de achitare.

§4. Procedura de executare în România a mandatului european de arestare

Executarea mandatului european are, în România, **caracter jurisdicțional**, fiind dispusă de către judecător.

Procedura are caracter urgent și este compusă din **trei etape**, prezentate mai jos.

A. Procedura în fața procurorului

Mandatele europene de arestare se transmit de autoritățile judiciare emitente direct procurorului român.

Prin „autorități judiciare emitente” se înțelege cu precădere **instanțele de judecată din statele membre ale Uniunii Europene**. Jurisprudența instanțelor europene a adoptat însă o interpretare extensivă, subliniind că noțiunea de „autorități judiciare emitente” poate cuprinde și **alte autorități ale unui stat membru**, dacă sunt îndeplinite cumulativ **două condiții**:

– deși nu sunt judecători sau instanțe judecătorești, aceste autorități participă la administrarea justiției penale și acționează în mod independent, fără a exista riscul de a primi ordine sau instrucțiuni din partea puterii executive;

– decizia de a emite un mandat european de arestare din partea acestor autorități face obiectul unei căi de atac în justiție, care respectă exigențele unei protecții jurisdicționale efective.

Dacă potrivit sistemului legislativ al statului membru aceste condiții sunt îndeplinite și de Ministerul Public, rezultă că **uneori și procurorii pot fi considerați autorități judiciare** emitente ale unui mandat european de arestare.

În schimb, nici organele de poliție și nici ministerele de justiție nu intră în categoria autorităților judiciare care pot emite un mandat european de arestare.

Jurisprudență

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a stabilit că parchetele din Franța și Suedia sunt autorități judiciare emitente pentru mandate europene de arestare în vederea urmăririi penale. Parchetul belgian îndeplinește aceeași calitate cu privire la mandatele europene emise în vederea executării unei pedepse privative de libertate, chiar dacă sistemul de drept belgian nu instituie o cale distinctă de atac împotriva deciziei parchetului, întrucât, atunci când mandatul european de arestare privește executarea unei pedepse, controlul jurisdicțional este realizat prin chiar hotărârea executorie de condamnare [C.J.U.E., cauzele reunite C-566/19 PPU și C-626/19 PPU, Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg și Openbaar Ministerie (Procureurs de Lyon et Tours), cauza C-625/19 PPU, Openbaar Ministerie (Parquet de Suède), și cauza C-627/19 PPU, Openbaar Ministerie (Procureur du Roi de Bruxelles), Hotărârile din 12 decembrie 2019, EU:C:2019:1077, EU:C:2019:1078, EU:C:2019:1079, curia.europa.eu]. De asemenea, s-a decis că și procurorul general al Lituaniei îndeplinește această calitate, întrucât, deși din punct de vedere structural nu face parte din puterea judecătorească, are totuși un statut care îi conferă o garanție de independență în raport cu puterea executivă în cadrul emiterii mandatului european de arestare [C.J.U.E., cauza C-509/18, PF (Procureur général de Lituanie), Hotărârea din 27 mai 2019, EU:C:2019:457, curia.europa.eu]. În schimb, o concluzie contrară s-a tras în cazul parchetelor din Germania. Deși s-a constatat că parchetele germane sunt supuse obligației de obiectivitate și trebuie să strângă probe atât în defavoarea, cât și în favoarea suspectului, a rezultat totuși că acestea pot primi instrucțiuni externe din partea ministrului justiției (deci, a puterii executive), ceea ce îi dă acestuia posibilitatea de a influența în mod direct decizia unui parchet de a emite un mandat european de arestare. Chiar dacă dreptul german prevede garanții care limitează competența ministrului justiției de a transmite instrucțiuni către Ministerul Public (astfel că situațiile sunt extrem de rare), nu se exclude totuși ipoteza în care decizia unui parchet de a emite un mandat european de arestare poate fi influențată, într-un caz individual, de ministrul justiției. Acest aspect nu poate fi eliminat prin faptul că decizia parchetului de a emite un mandat european de arestare poate face obiectul unei căi de atac în fața instanțelor germane [C.J.U.E., cauzele conexe C-508/18 și C-82/19 PPU, OG (Parquet de Lübeck) și PI (Parquet de Zwickau), Hotărârea din 27 mai 2019, EU:C:2019:456, curia.europa.eu].

Un serviciu de poliție, precum Rikspolisstyrelsen (Direcția Generală a Poliției Naționale, Suedia), nu intră în sfera noțiunii „autoritate judiciară emitentă”, astfel încât mandatul european de arestare emis de acesta în scopul executării unei hotărâri prin care a fost pronunțată o pedeapsă privată de libertate nu poate fi considerat o „decizie judiciară” (C.J.U.E., cauza C-452/16 PPU, Poltorak, Hotărârea din 10 noiembrie 2016, EU:C:2016:858, curia.europa.eu). Un organ al puterii executive, cum este Ministerul Justiției din Republica Lituania, nu poate fi desemnat drept „autoritate judiciară emitentă”, astfel încât mandatul european de arestare emis de acesta în scopul executării unei hotărâri prin care a fost pronunțată o pedeapsă privată de libertate nu poate fi considerat o „decizie judiciară” (C.J.U.E., cauza C-477/16 PPU, Kovalkovas, Hotărârea din 10 noiembrie 2016, EU:C:2016:861, curia.europa.eu).

Competența de a primi și efectua, în România, demersurile necesare punerii în executare a unui mandat european de arestare este **alternativă** și revine:

- fie parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărui circumscripție a fost localizată persoana solicitată;
- fie Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București, atunci când nu se cunoaște locul unde se află persoana vizată prin mandat.

Rolul procurorului este acela ca, în cooperare cu organele de poliție, să întreprindă demersurile necesare identificării și prinderii persoanei vizate.

În acest scop, procurorul verifică mai întâi dacă mandatul european de arestare este tradus și cuprinde toate informațiile necesare potrivit legii, respectiv:

- identitatea și cetățenia persoanei solicitate;
- denumirea, adresa, numerele de telefon și fax, adresa de e-mail ale autorității judiciare emitente;
- indicarea hotărârii judecătorești definitive, a mandatului de arestare preventivă sau a oricărei alte hotărâri judecătorești executorii având același efect;

Jurisprudență

Ordonanța procurorului dintr-un stat membru al Uniunii Europene prin care s-a dispus reținerea persoanei solicitate pe o durată de 72 de ore de la „data pornirii acțiunii de căutare”, cu scopul prezentării ulterioare în fața judecă-

torului, nu echivalează cu un mandat de arestare național și nici cu o hotărâre judecătorească având același efect, astfel că solicitarea de predare va fi respinsă (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 683/2015, www.scj.ro).

- natura și încadrarea juridică a infracțiunii;
- o descriere a circumstanțelor în care a fost comisă infracțiunea, inclusiv momentul, locul, gradul de implicare a persoanei solicitate, consecințele produse;
- pedeapsa pronunțată (dacă mandatul european a fost emis pentru executarea unei pedepse) sau pedeapsa prevăzută de legea statului emitent pentru infracțiunea săvârșită (dacă mandatul european a fost emis pentru urmărirea penală sau judecarea persoanei vizate).

Dacă mandatul european de arestare nu cuprinde aceste informații sau este imprecis, procurorul solicită autorității emitente transmiterea informațiilor necesare, în termen de cel mult 10 zile.

Dacă mandatul european de arestare conține informațiile mai sus indicate, procurorul ia măsurile necesare pentru identificarea, căutarea, localizarea și prinderea persoanei solicitate. Dacă nu se cunoaște locul unde se află persoana, se va proceda la darea în urmărire potrivit art. 521 alin. (2) lit. c) C. proc. pen. În cadrul acestei proceduri, pentru identificarea, localizarea și prinderea persoanei se pot efectua activități de supraveghere tehnică, percheziții etc., în condițiile art. 523-525 C. proc. pen.

În cazul în care din verificările efectuate rezultă că persoana solicitată nu se află pe teritoriul României, procurorul dispune **clasarea** și informează despre aceasta autoritatea judiciară emitentă și Ministerul Justiției.

În situația în care, în urma verificărilor efectuate, se constată că persoana solicitată se află în România, dar în circumscripția teritorială a unui alt parchet, procurorul **trimite de îndată parchetului competent** mandatul european de arestare.

De asemenea, dacă se descoperă că în privința persoanei solicitate **există o procedură penală în curs în România**, având ca obiect aceleași fapte pentru care a fost emis mandatul european de arestare, procurorul care coordonează căutarea persoanei transmite procurorului care efectuează urmărirea sau instanței pe rolul căreia se află cauza, spre informare, o copie a mandatului european de arestare, traducerea și,

dacă este cazul, informațiile suplimentare comunicate de autoritatea judiciară emitentă. În această ipoteză, autoritățile române pot refuza executarea mandatului. Dacă procedurile penale derulate în România împotriva persoanei solicitate se referă la alte fapte decât cele pentru care a fost emis mandatul european de arestare, procurorul transmite procurorului care efectuează urmărirea sau instanței pe rolul căreia se află cauza, tot spre informare, o copie a mandatului european de arestare, traducerea și, dacă este cazul, informațiile suplimentare comunicate de autoritatea judiciară emitentă, solicitându-i să îl informeze de îndată care este stadiul procedurii.

Odată ce persoana a fost identificată, procurorul poate dispune **reținerea** pentru cel mult 24 de ore, prin ordonanță motivată. Dacă persoana vizată este minor, reținerea poate fi dispusă pentru cel mult 12 ore, cu posibilitatea prelungirii pentru cel mult 8 ore. Măsura reținerii se ia numai după ascultarea persoanei, în prezența apărătorului. Persoanei reținute i se aduc la cunoștință, de îndată, în limba pe care o înțelege, motivele reținerii și conținutul mandatului european de arestare (înmânându-i-se inclusiv o copie a acestuia). Persoana reținută poate solicita să fie încunoștințat despre măsura luată un membru de familie ori o altă persoană, pe care o desemnează aceasta, fiind aplicabile în mod corespunzător dispozițiile art. 210 C. proc. pen.

Este posibil ca, pe timpul cât procedura se derulează în fața procurorului, statul emitent să comunice revocarea deciziei în baza căreia s-a emis mandatul european. Într-o atare situație, procurorul dispune **clasairea** și, dacă persoana fusese reținută, **revocă și măsura preventivă**.

B. Procedura la instanță

Odată ce persoana a fost localizată și reținută, procurorul sesizează instanța cu propunerea de arestare în vederea predării și cu cererea de executare a mandatului european.

Competența revine **curții de apel**, iar completul este format dintr-un **singur judecător**.

Ședința de judecată este publică, în afară de cazul în care, la cererea procurorului, a persoanei vizate sau din oficiu, judecătorul apreciază că

se impune judecarea cauzei în ședință secretă. Participarea procurorului este obligatorie.

Instanța verifică mai întâi identitatea persoanei vizate și se asigură că acesteia i s-au comunicat, în copie și în limba pe care o înțelege, mandatul european de arestare și, dacă este cazul, hotărârea de condamnare dată în lipsă. Dacă este cazul, la cererea persoanei solicitate, judecătorul amână cauza o singură dată, cel mult 5 zile, și solicită autorității emitente transmiterea, în copie și în limba pe care persoana solicitată o înțelege, a hotărârii de condamnare date în lipsă. Netransmiterea de către autoritatea emitentă a hotărârii de condamnare date în lipsă nu are niciun efect asupra continuării procedurii de executare a mandatului european de arestare și asupra predării persoanei solicitate.

Jurisprudență

Împrejurarea că persoana vizată prin mandat are, în urma căsătoriei, un alt nume decât cel din cuprinsul mandatului european de arestare nu ridică îndoieli asupra identității, câtă vreme celelalte elemente de identificare, precum data nașterii sau numărul de pașaport, sunt corecte (I.C.C.J., Secția penală, decizia nr. 107/2019, www.scj.ro).

Judecătorul aduce la cunoștința persoanei solicitate următoarele:

- drepturile de care beneficiază în cursul procedurii, respectiv: dreptul de a fi informată cu privire la conținutul mandatului european de arestare, dreptul de a fi asistată de un apărător ales sau numit din oficiu^[1], dreptul la un interpret, asigurat gratuit, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba română;
- posibilitatea de a consimți la predarea către autoritatea judiciară emitentă. Instanța va pune în vedere persoanei și că acest consimțământ este irevocabil și îi va arăta care sunt consecințele sale juridice (spre exemplu, se va preciza că hotărârea privind predarea este definitivă în acest caz, deci persoana nu o mai poate ataca);

^[1] În cazul în care mandatul european de arestare este emis în vederea urmăririi penale sau judecării, persoana are dreptul la asistență juridică gratuită. De asemenea, persoana vizată are inclusiv dreptul de a-și desemna un avocat în statul emitent al mandatului european și de a comunica cu acesta, în mod direct sau prin intermediul avocatului ales ori desemnat din oficiu în România, în condițiile prevăzute de legea română și cu asigurarea confidențialității.